

Wonen is alimentatie genieten

H. Recker MFP

fiscaal jurist en estate planner¹

In de praktijk blijft de vrouw bij een echtscheiding vaak (voorlopig) de voormalige echtelijke woning bewonen, terwijl de man elders woonruimte zoekt. Wanneer het bij die voormalige woning om een eigen woning gaat blijkt dat er nogal eens fiscale en civiele misverstanden ontstaan rondom de betaling van de lasten van deze woning.

SPIEGELBEELD

De situatie die ik op het oog heb ziet er als volgt uit: echtelieden zijn gehuwd en willen scheiden. De man verlaat de echtelijke woning maar blijft voorlopig alle hypotheekrente en overige woonlasten betalen. De vrouw blijft de voormalige eigen woning bewonen. De woning is (nog steeds) gezamenlijk eigendom.

Fiscaal dient deze casus als volgt behandeld te worden. Wanneer de man de hypotheekrente helemaal betaalt, zal die betaling voor de helft (namelijk voorzover betrekking hebbend op het deel van de schuld van de vrouw) als aftrekbare alimentatie moeten worden beschouwd. Deze door de man voor de vrouw betaalde hypotheekrente over haar deel van de schuld is bij haar, als spiegelbeeld, belastbare alimentatie. Omdat de vrouw ook haar helft van de hypotheekrente als eigen woningrente kan aftrekken, werkt dat voor haar per saldo dan fiscaal neutraal. Immers bijtelling en aftrek vallen tegen elkaar weg. Zij dient voor haar deel van de onverdeelde helft van de woning het halve eigenwoningforfait aan te geven.

Door advocaten wordt nogal eens beweerd dat deze oplossing voor de vrouw onvoordelig is, omdat zij de voor haar door de man betaalde (helft van de) hypotheekrente als alimentatie moet aangeven. Die stelling is niet juist, omdat dan vergeten wordt dat de vrouw de helft van de hypo-

De lasten voor de voormalige gezamenlijke eigen woning die werden betaald voor de onderhoudsgerechtigde, vormen ook alimentatie. Dat is de conclusie uit een analyse van een praktijkcasus.

Almere

Wanneer de man de woonlasten voor de vrouw betaalt, gaat het niet om de eigen lasten van de onderhoudsplichtige maar om een vorm van alimentatie ten behoeve van de onderhoudsgerechtigde

Foto: Joost van den Broek

theekrente weer als eigenwoningrente in aftrek kan brengen.

GEEN ECHTE WONING

Voor de andere helft, de hypotheekrente betaald over de eigen schuld van de man, kan door de man aftrek plaatsvinden op grond van een speciale woningregeling, en wel gedurende maximaal twee jaar na het verlaten van de eigen woning (art. 3.111 lid 4 wet IB 2001). Van een echte eigen woning is vanaf de datum van het verlaten van de woning voor hem geen sprake meer, omdat de man de woning niet meer bewoont. De woning is voor hem weliswaar geen echte eigen woning meer, maar wordt bij wijze van fictie wel nog maximaal twee jaar als zodanig aangemerkt. Daarna heeft de man geen recht op hypotheekrenteaftrek meer.

De man moet ook de helft van het eigenwoningforfait aangeven. Die helft kan hij vervolgens weer als alimentatie in aftrek brengen. Hij betaalt dus per saldo geen eigenwoningforfait. Ook hier vallen bijtelling en aftrek weer tegen elkaar weg. De vrouw geeft dat deel van het eigenwoningforfait als belastbare alimentatie aan.

NIET BEDUCHT

Dit lijkt wat moeilijk, maar het eindresultaat is simpel. De vrouw geeft het hele eigenwoningforfait aan (de ene helft bij wijze van eigenwoningforfait, de andere helft bij wijze van alimentatie). De man trekt de hele hypotheekrente af (de ene helft op basis van de hiervoor besproken tweejaarsfictie, de andere helft bij wijze van alimentatie). Dat resultaat is redelijk, omdat de vrouw het volledige genot van de eigen woning heeft en de man de lasten daarvan helemaal draagt. Dit resultaat is exact gelijk aan de fiscale behandeling onder de Wet IB 1964. Dat is niet toevallig.

De wetgever heeft bij invoering van de Wet IB 2001 dit eindresultaat niet willen wijzigen. De naambordjes zijn weliswaar verhanden maar het eindresultaat is ten opzichte van de Wet IB 1964 niet gewijzigd.

De advocaat hoeft dus niet beducht te zijn op grote wijzigingen in de verdeling van bijtelling en aftrek over de beide ex-echtgenoten. Wel moet hij (laten) onderzoeken of de tweejaarsfictie van toepassing is. Na verloop van de tweejaarstermijn wijzigt de fiscale positie immers drastisch vanwege het vervallen van de renteaftrek. Daarmee moet in elk convenant rekening worden gehouden.

TREMANORMEN

Ook civielrechtelijk levert deze casus dikwijls een misverstand op, en wel bij alimentatieberekeningen. Dat misverstand wordt gevoeld door het *Rapport inzake de Tremanormen*, van januari 2001. Deze norm luidt als volgt:

‘Bij de bepaling van voorlopige voorzieningen gebeurt het niet zelden dat de onderhoudsplichtige naast de eigen woonlasten de eigenaarslasten van de woning van de onderhoudsplichtige blijft voldoen. Gewoonlijk gaat het om de hypotheeklasten van de eigen woning die partijen tot echtelijke woning gediend heeft. Deze uitgaven ten behoeve van de onderhoudsgerechtigde worden niet als partneralimentatie behandeld maar kunnen hier [bij de woonlasten van de onderhoudsplichtige zelf, HR] worden opgenomen.’

Dit laatste standpunt is apert onjuist. Terug naar de casus. Wanneer de man de woonlasten voor de vrouw betaalt, gaat het immers niet om de eigen lasten van de onderhoudsplichtige maar om een vorm van alimentatie ten behoeve van de onderhoudsgerechtigde.² Wanneer die voor de vrouw betaalde woonlasten dan toch als eigen lasten van de onderhoudsplichtige worden behandeld, komt het Tremarekenmodel tot onjuiste uitkomsten. De voor de vrouw betaalde woonlasten verhogen in het Tremamodel het draagkrachtloos inkomen van de man. Daardoor wordt de draagkrachtruimte, al naargelang de gezinssituatie, met 45% of 60% verminderd. Dat is echter te weinig. De betaling van de woonlasten van de vrouw

door de man is een vorm van alimentatie en dient dus voor de volle 100% op de draagkrachtruimte in mindering gebracht te worden.

NIEUWE REGELS OPNEMEN

Deze rekenfout wordt in de praktijk heel vaak gemaakt, ook al omdat het rekenmodel bij de berekening van de draagkracht geen apart kopje kent waar 'alimentatie bij wijze van voor onderhoudsgerechtigde betaalde woonlasten' verwerkt kan worden. Die regel kan aan het Tremamodel toegevoegd worden, bijvoorbeeld als Tremaregel nr. 137a.

Overigens dient in die systematiek ook nog rekening te worden gehouden met het belastingvoordeel van de hypotheekrente- en alimentatieaftrek van de onderhoudsplichtige. Een nieuw rekenmodel dient ook met dit belastingvoordeel rekening te houden. Dat zou op een vergelijkbare wijze opgelost kunnen worden zoals in het Tremamodel rekening wordt gehouden met alimentatieverplichtingen aan een eerdere ex-partner. Daarvoor is een aparte regel aan het model toegevoegd waarin het belastingvoordeel expliciet berekend en vermeld moet worden. Op een vergelijkbare wijze zou met dit belastingvoordeel rekening kunnen worden gehouden door het opnemen van een regel 'voordeel in verband met met alimentatie bij wijze van voor onderhoudsgerechtigde betaalde woonlasten', onder Tremaregel 137b.

WELKE LASTEN?

Getwist kan nog worden over de vraag welke lasten als woningalimentatie beschouwd dienen te worden. Dat zijn in elk geval de hypotheekrente, het gebruikersdeel van de WOZ en de opstalverzekering. Deze kosten worden immers uitsluitend met het oog op het gebruik van de woning door de onderhoudsgerechtigde gemaakt.

Aflossing en onderhoud ontberen naar mijn mening dit alimentatiekarakter, omdat die uitgaven leiden tot vermogensvorming. Omdat beide ex-echtgenoten daarvan straks bij verkoop tezamen het voordeel genieten dient de alimentatiegerechtigde daarin voor de helft bij te dragen. Wanneer de vrouw daaraan niet meebetaalt, dient het door de man voor de vrouw betaalde deel als alimentatie beschouwd te worden, tenzij partijen overeenkomen deze door de man voorgeschoten bijdrage straks bij verkoop te verrekenen.

Datzelfde geldt voor de premies betrekking hebbend op het spaardeel van de eventuele bij de woning behorende levensverzekering en voor het eigenaarsdeel van de WOZ. De premies die betrekking hebben op het risicodeel van levensverzekering, dienen gesplitst te worden in een risicodeel op het leven van de man en op het leven van de vrouw. In geval van kruiselinge begunstiging dient de man de premie te betalen die verschuldigd is voor het verzekeren van het leven van de vrouw en omgekeerd. Wanneer

de vrouw de premie voor het verzekeren van het leven van de man niet zelf betaalt, dient daarin eigenlijk ook een alimentatiekarakter onderkend te worden.

CONCLUSIE

De eigenwoningregeling van de Wet IB 2001 is sterk gewijzigd op het punt van de hypotheekrenteaftrek in de situatie waarin een der echtgenoten de voormalige eigen woning verlaten heeft. Aftrek van hypotheekrente door de man is dan nog slechts mogelijk gedurende twee jaar na het verlaten van de woning. Qua eindresultaat werd de verdeling van heffing (eigenwoningforfait) en aftrek (hypotheekrente) over de beide ex-echtgenoten in de Wet IB 2001 ten opzichte van de Wet IB 1964 niet gewijzigd. In de besproken casus blijft de echtgenote het eigenwoningforfait helemaal aangeven en de echtgenoot de volledige aftrek behouden.

Het rekenmodel van en de toelichting op de Tremanormen dienen aangepast te worden zodat de voor de ex-echtgenote betaalde woonlast als alimentatie behandeld wordt. De bestaande rekenmethodiek waarbij deze lasten als eigen woonlasten van de onderhoudsplichtige behandeld worden, leidt tot fouten. Ten onrechte wordt in de Tremanormen en de daarop gebaseerde standaard softwarepakketten aan deze foutieve rekensystematiek voorbijgegaan. De woonlasten ten behoeve van de 'ex' kunnen nooit eigen woonlasten van de onderhoudsplichtige zijn. Juist de onderhoudsgerechtigde geniet daarvan. ●

NOTEN

- 1 Mr. Recker is werkzaam bij Van der Put, Recker, Hennissen & van Seters, Advocaten en Belastingadviseurs.
- 2 Zie ook F.J. Fernhout en M. Bregonje, *Alimentatierekenen*, Kluwer Deventer 1990, p. 78-79 en Van Mourik e.a., *Vermogensrecht bij echtscheiding*, Tjeenk Willink 1997, p. 455-456.